

גדוד 79 - גדוד המגחים הראשון בצה"ל

כמעט ארבעים שנה חלפו מאז יצאו לגרמניה, בשנת 1964, כ-40 קצינים וחיילים ישראלים שנבחרו בקפידה, למשימה שהוגדרה 'סודית ביותר', ועד שהתירו לעצמם, לקראת יום השנה ה-30 למלחמת יום-הכיפורים - לשבת ולספור, להיזכר ולשתף את הציבור במה שהיה אחת מאבני הדרך החשובות בבניית כוח השריון של צה"ל. טנקי המגח באו לביטוי לראשונה במלחמת ששת הימים והיה להם תפקיד חיוני בחזית המצרית במלחמת יום הכיפורים

אלוף (מיל') יעקב (ג'קי) אבן, בעריכת רמה ורדיאל

אז מודרני יחסית למה שהיה בצה"ל. הלחץ נשא פרי, האמריקאים ניאותרו להעביר אלינו פטונים, אבל לא באופן ישיר, אלא דרך הצבא הגרמני, ותוך שמירת הדבר בסוד. למעשה, גם בישראל לא היה נוח לפרסם כי דווקא אנחנו, מכל עמי העולם, מביאים טנקים מגרמניה וגם לגרמנים לא היה עניין שזה יתפרסם.

מוסיף **גלעד אבירם**: "צריך להבין שהשריון הפך באותה תקופה ליותר ויותר מרכזי בכוחות היבשה. את המינוף המשמעותי הוא קיבל לאחר מלחמת קדש בשנת 1956. הוא הלך והתפתח, מהשרמנים, לאי-אם-אקסים ולנסטוריונים. אבל היה צורך לשפר את הניידות, את עוצמת האש ואת טווח הפעולה. כזכור, במלחמת קדש השתפנו נגד רצועה של ארצות-הברית ובעקבות כך היה למעשה אמברגו אמריקאי על ישראל. בסופו של דבר, באמצע שנות ה-60, ניאותרו האמריקאים לספק לנו טנקים חדישים, אבל לא ישירות, אלא באמצעות גרמניה כזרוע שתספק את הטנק. כתוצאה מכך נולדה הנסיעה לגרמניה, שהייתה לאור זאת מוגדרת כ'סודית ביותר'."

רב-סרן ג'קי אבן, 'טנקיסט מלידה', כפי שאמר עליו אלוף טל, היה לא רק מפקד, אלא דמות מרשימה, בחזותו ובסגנונו. 'הבלונדיני בעל האופי הג'ינג'י', כפי שכונה אז על ידי חבריו, נודע במקצועיותו ובקפדנותו, והיה האדם שנבחר לעמוד בראש הצוות ולפקד על המשימה: "השריון היה אז בתנופה קדימה" משחזר אבן, "הצבא הזרים לשריון כוח אדם איכותי, קצינים טובים, שחלקם הוסבו וחלקם כבר גדלו בתוך השריון. החלה להיווצר המקצוענות של השריון ובעקבותיה טיפוח הייחודיות, הגאווה והאמונה בעצמנו. טליק, אלוף ישראל טל, שהיה אז מפקד גייסות השריון, לא הסתפק בכך. הוא הבין שהשריון עתיד להיות עמוד השדרה של צה"ל. הוא רצה לעשות קפיצת מדרגה של ממש, להעלות את רף המקצועיות ולהשיג את הטכנולוגיה הכי מתקדמת באותם ימים שמדינת ישראל יכלה להשיג. כך עברנו לשלב הבא באמצעות טנק חדש, הפטון אם-48-אי-1, אותו

המג"ד סא"ל ג'קי אבן

השתתפו במפגשים אלוף (מיל') יעקב (ג'קי) אבן, אלוף (מיל') חיים ארז, אלוף (מיל') יוסי בן חנון, תא"ל (מיל') גלעד אבירם, תא"ל (מיל') יואל גונן, אל"ם (מיל') יהושע (יוש) רוזן, תא"ל (מיל') יום-טוב תמיר, תא"ל (מיל') עמוס כץ, אלוף (מיל') מנחם (מנדי) מרון, אל"ם (מיל') עמי סלע, תא"ל (מיל') אביגדור קהלני, תא"ל (מיל') אריה קרן ופרופסור צביקה שטרן, שהיו חלק מאותה חבורה מיוחדת שהקימה את גדוד טנקי המגח הראשון של צה"ל. אחדים מהמשתתפים מרואיינים בחלק זה והאחרים מצוטטים בחלקה השני של הכתבה, שיופיע בגיליון הבא של הביטאון **שריון**.

"היינו אנשים צעירים ונלהבים למשימה, חשנו שהוטל עלינו תפקיד חשוב מאין כמוהו - להביא את **הטנק החדש** בהא הידיעה לצה"ל", נזכר אלוף במילואים **יעקב (ג'קי) אבן**, מי שנבחר לעמוד בראש גדוד 79, גדוד הטנקים החדש שיוקם. "ראינו בכך, כבר אז, צעד משמעותי, קפיצת מדרגה, שתוביל להתמקצעות, למודרניזציה של השריון ותביא את הטנקיסטים, כמו את הצבא כולו למקום אחר לגמרי, שונה לחלוטין ממה שהיה עד אז. הייתה לנו תחושה של שליחות, והנבואה, אפשר לומר, אכן הגשימה את עצמה. השריון הפך לכוח המשמעותי של צה"ל ביבשה, הוא

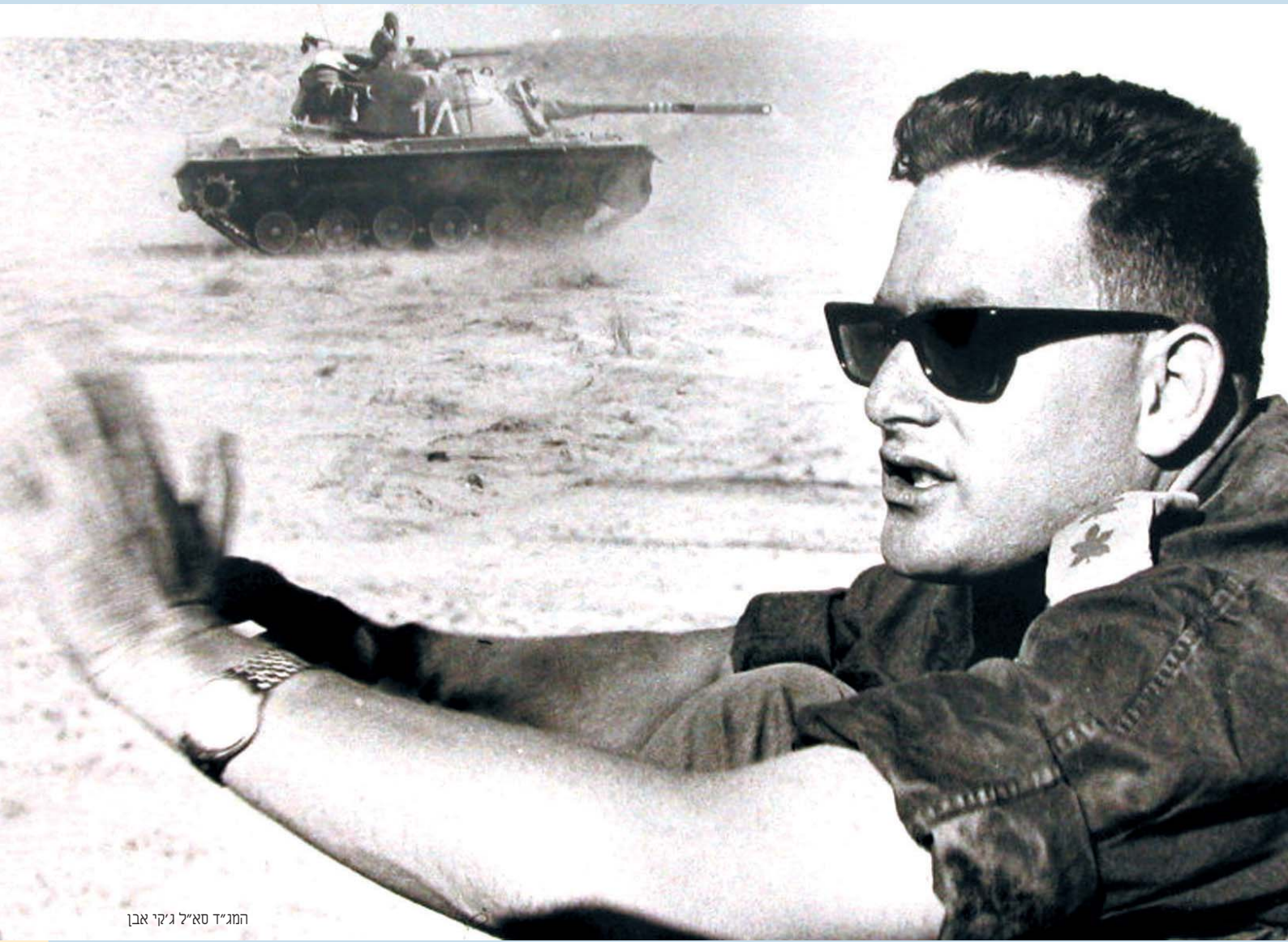
הוכיח את עצמו בששת-הימים וביום-הכיפורים והוא המשיך להתחדש ולהתמקצע, עד היום".

היה משהו ייחודי, ראשוני ויצירתי מאוד בתהליך הבאת המגחים הראשונים מגרמניה ובניית הגדוד. נוספה לכך סודיות המשימה, שנשמרה שנים רבות בקפידה, דבר שתרם אף הוא לרוח וההווי המיוחד של אנשי גדוד 79. ג'קי אבן, חיים ארז והאחרים חוזרים ומציינים בגאווה כי אנשי הגדוד ההוא, חייילים ומפקדים, בלטו במיוחד בתפקידים רבים ומגוונים, שמילאו בהמשך ותרמו תרומה של ממש בכל היחידות בהן שירתו. זהו הגדוד ממנו יצאו הכי הרבה קצינים בכירים, לפחות תשעה-עשר מהם היו לאלופים ותתי-אלופים, שהטביעו חותם של ממש על השריון בפרט ועל צה"ל בכלל, ברוח

הדברים שנוצרו באותם ימים.

חזונו הייתה חשיבות כה רבה בהבאת הטנק ולמה זה היה כל כך סודי?

מנחם (מנדי) מרון מסביר את הרקע למשימה: "את מלחמת קדש עשינו עם נשק שרובו צרפתי. ארה"ב סירבה בעקשנות להיות ספקית הנשק למדינת ישראל ולמזרח התיכון בכלל. היא לא רצתה להופיע כמעצמה השולטת והיורשת של אנגליה, שיצאה מהמזרח התיכון. מסיבות פנימיות ומסיבות אידיאולוגיות, האמריקאים סירבו לתת לנו נשק. עם כניסת הרוסים לאיזור והתחלת חימוש מדינות ערב בנשק סובייטי ומזרח אירופאי, גבר הלחץ על ארה"ב לסייע לישראל, כולל לחץ פנימי. ישראל רצתה לקבל את טנק הפטון, שנחשב

המג"ד סא"ל ג'קי אבן

התפיסה המקצועית הקשורה לטקטיקת ההפעלה של גדוד טנקים והבאתי אותה לידי ביטוי במסגרת תרגילי הקורס. סיימתי את השלב הזה ואז דדו קורא לי ומפתיע: 'אני אגיד לך למה עיכבתי אותך (במינוי למג"ד) - עיכבתי אותך כי אני רוצה לקלוט טנק חדש, עוד פעם מגרמניה, אבל זה לא טנק גרמני, קודם כל הרגשתי טוב שזה לא טנק גרמני, שאלתי אותו: איזה טנק אם לא גרמני? 'טנק אמריקאי, 'פטון' (עוד לא קראו לו מגח). אל תדבר על זה עם אף אחד, זה סודי ביותר' אמר דדו. זמן קצר אחר כך, קרא לי דדו, הפעם יחד עם סגנו טליק, זה היה קיץ 1964, ואז הוטלה עלי משימת קליטת טנקי הפטון מגרמניה. 'מדובר כאן ברמה טכנולוגית גבוהה, זהו טנק שיצטרך להתמודד מול הטנקים הסובייטיים של המצרים', אמר לי טליק, 'ואתה תעמוד בראש משלחת, שתצא לגרמניה ותפיק את מירב הידע המקצועי שיש לדעת על הטנק. אבל, "הוא הדגיש, "שם לא אמורים לדעת שיש לכם בכלל קשר לישראל."

העניין הזה עורר בי תחושות מעורבות. מצד אחד, ההכרה בחשיבות המשימה וגאוה על הבחירה בי, מצד שני, עברה בי צמרמורת ממש רק מהמחשבה על אימונים במסגרת צבא גרמני. אמנם הייתה זו תקופה של חידוש היחסים עם גרמניה, אך עדיין

לקראת סיום פו"ם, הוא קורא לי עוד פעם ואומר לי: 'אתה מתמנה למג"ד 82'. למרות שהכרתי את טנקי השוט מהייתי קצין אג"ם של חטיבה 200, ביקשתי לעשות הסבה של טנקיסטים, כדי לשלוט בכל פרט הקשור בטנק השוט. ואמנם באתי לגדוד 82, שם הדריכו אותי הקצינים הצעירים של הגדוד ועשו לי את ההסבה כמו שטנקיסטים היו עושים לטנקיסטים, כי אם אתה כמפקד טנק לא בקיא בכל הטנק מ-א' ועד ת', מה'בוגי' ועד מדף המפקד, אתה לא מפקד טנק. על פי תפיסת עולמי, גם לי, כמג"ד המיועד, היה ברור שעלי להיות בקיא בכל פרט, לפחות כמו כל טנקיסט בגדוד. רציתי לדעת הכל, להיכנס לסדנה, להוציא ולהרכיב מנוע, להכיר את כל מנגנון הצריח ואת מנגנון בקרת-האש וכה הלאה. למדתי את הסנטוריון, למדתי אותו 'פרפקט'. בתקופה זו הזדמן לי להכיר את הקצינים הצעירים של השריון, (מגדוד 82, מבית הספר לשריון, מגדוד 52) ביניהם היו אביגדור קהלני, אדם וילר, עמוס כץ, שלום אנגל, גלעד אבירם, יום-טוב תמיר ואחרים.

קיבוץ חבורה חופלאה

בעוד אני מתכוון לקבל את גדוד 82 כמג"ד, קורא לי דדו פעם נוספת ושולח אותי להפתעתי להדריך בקורס מ"פים. באותה תקופה גיבשתי לי את

היה צריך להביא לארץ, בגלל התנאים המיוחדים - בדרך עקיפה ובחשאי". "כיוון שהטנק הועבר דרך גרמניה, הרעיון היה", מבהיר גלעד אבירם, "ליצור צוות הקמה, כ-40 קצינים ונגדים, שיריונאים ואנשים טכנים, בעיקר אנשי חימוש, שיהוו את הגרעין המרכזי של כוח האדם, שילמד את הפטון בגרמניה, יביא אותו לישראל ויקלוט אותו בשריון. לצורך כך קיבצו את הקצינים שבאותו הזמן נחשבו לקצינים ונגדים טובים במישור המקצועי, ולא פחות מזה, גם בכושר המנהיגות שלהם".

ג'קי אבן: "אני גדלתי בשריון, מהטירונות, דרך הקורסים המקצועיים, הפיקוד, מ"מ ומ"פ, השתתפתי במערכת קדש (1956), הייתי בצוות ההקמה של גדוד 52 עם הרצל שפיר כמג"ד, הייתי קצין טנקים של הגייס, הייתי קצין אג"ם של חטיבה 7 וחטיבה 200. והנה מגיעה שנת 1963, ואני בבית הספר לפו"ם. לפני הסיום קורא לי דדו (דוד אלעזר), אז מפקד גייסות השריון, ואומר לי: 'אני רוצה להטיל עליך משימה מיוחדת, קליטת טנקי לאופרד מגרמניה'. קיבלתי ממש צמרמורת שהוא אמר גרמניה, טנקי לאופרד... ודדו ממשיך: 'זה סודי ביותר ואל תדבר על זה'. הוא דיבר איתי בארבע עיניים ובזה נגמר העניין.

האווירה הייתה קשה ביותר ביחס לגרמניה והכאב היה מאוד טרי."

יום-טוב תמיר: "כשאספו אותנו לקראת הנסיעה, והסתבר שמדובר בנסיעה לגרמניה, זה לא עבר בקלות, אנשים קיבלו את זה די קשה. מדובר בשנת '64 בסך הכל, סביבנו ניצולי שואה רבים, גם בתוכנו ישנם מי שבאים ממשפחות שעברו את השואה – סיפור לא פשוט. ואכן, כינסו אותנו לשיחה עם דוד, מפקד גייסות השריון, שבאמת הסביר לנו למה זה צריך להיות בגרמניה ועל כך שאי-אפשר לנסוע לאמריקה וזו הדרך היחידה לקבל את הטנק."

עמוס כץ, אחד מהקצינים שנבחרו להשתתף במשלחת, בין השאר בגלל הידע הרב שלו בהיבט החימושי של הטנק וכישוריו הטכניים, חש אולי יותר מאחרים את הקושי שבקבלת המשימה. הוריו של כץ היו ניצולי שואה ורבים מקרב בני משפחתו, שהייתה יוצאת גרמניה, ניספו במלחמה. כץ לא העז לספר על המשימה להוריו, כדי לא לפגוע ברגשותיהם. "הוטלה עלי פקודה ומילאתי אותה" מספר כץ, "אבל רק אחר כך הבנתי עד כמה העניין היה עלול להיות קשה עבור הורי. היה זה כאשר על הגדוד שלנו הוטל לקבל במשמר כבוד את השגריר הגרמני הראשון, בשנת '65 או '66, ואמי נתקלה בתמונתי כמפקד משמר הכבוד, וקיבלה זאת כל-כך קשה, שבמשך מספר חודשים פשוט לא דיברה איתי."

האמביוולנטיות הזו הייתה כאמור גם בהתייחסותו של ג'קי אבן למשימה, ואף שלא היה לו קל לעכל את העניין, התגבשה אצלו ההכרה כי הוא יקבל על עצמו את המשימה ויעשה אותה בדרך הכי מוכבדת ומקצועית שאפשר.

"התחלתי להבין", הוא מספר, "כי מבחינתי זו הולכת להיות הוכחה, התרסה והצהרה, הנה אנחנו כאן, אצלכם הגרמנים, אבל הפעם כיהודים וישראלים גאים, חיילים ואנשי מקצוע בעלי איכויות ויכולת כמו שלכם ואף טובה משלכם. זו הייתה הדרך שלי להתמודד עם המשימה. ראיתי לנגד עיניי את העניין היהודי והציוני, וזה הנחה אותי והשפיע על התנהלות המשלחת בכל החודשים ששינו שם."

ג'קי אבן ביקש שיינתן לו לבחור בעצמו את האנשים הטובים ביותר, אנשי המקצוע, שאיתם עתיד היה להקים 'בחרת', לבנות מסגרת ולהשריש נורמות של מקצוענות ואיכות. וכך, החל אבן מכין את רשימות ה'נבחרים', שאת רובם הכיר במהלך פעילותו בשריון, קציני שריון, שכבר הוכיחו את מקצועיותם ואיכותיותם האנושיות. ביניהם היו: גלעד אבירם, שלום אנגל ז"ל, אמנון גלעדי ז"ל, אדם וילר ז"ל, אביגדור קהלני, יום-טוב תמיר ואחרים. חברו אל ג'קי אבן, לתפקיד מפקדי פלוגות לעתיד, קציני שריון שנחשבו לקצינים מהטובים שהיו: חיים ארוז, אריה קרן ועמוס כץ. לתפקיד הסמג"ד ביקש אבן למנות את נתק"ה ניר, איתו גדל בשריון, והעריכו כקצין מקצועי ואמיץ, ש"אפשר לסמוך עליו בעיניים עצומות", כדבריו.

עוד הצטרף למשלחת אהוד אלעד ז"ל, שנבחר על ידי טליק כמי שיהיה אָמון על נושא המגח מטעם תח"ש (מחלקת תורת חיל-השריון). לימים החליף אהוד את ג'קי אבן והיה למפקד הגדוד בתקופת מלחמת ששת הימים, שבמהלכה נהרג. כמו-כן היו במשלחת אנשי חימוש וביניהם מי שעתיד להיות מפקד פלוגת החימוש של גדוד המגח יוחנן מגל ז"ל וסגנו אבישי, קצינים ונגדים נוספים. התלוו למשלחת שני קצינים דוברי גרמנית: דן נעמן ואריאב שעליהם הוטלה משימה לא פשוטה לתרגם בזמן אמיתי את כל החומר הנלמד בכתב ובעל-פה – משימה בה עמדו בהצלחה רבה. סך הכל היה מדובר בקבוצה לא קטנה שמנתה כ-40 איש. כל המשתתפים נשלפו מתפקידיהם השונים וראו בכך זכות גדולה. מספר גלעד אבירם: "הייתי אז סגן מפקד קורס מפקדי-טנקים, שמפקדו היה ינוש (אביגדור) בן-גל. ינוש, כמו מפקדים אחרים, קיבל רשימה של קצינים המועמדים להצטרף למשלחת. אני נכללתי, ופנו אלי. אף שהייתי קרוב מאד

חברת קצינים מהגדוד, משמאל גלעד אבירם

לשחרור ולפתע נתבקשתי לחתום קבע 3 שנים – נעניתי בחיוב. התחושה הייתה שאם פנו אליך לקחת חלק במשהו כל כך חשוב – אז אתה נענה, וברצון."

גם **אביגדור קהלני** שינה תוכניות כש'נקרא אל הדגל': "באותם ימים הייתי מ"מ בגדוד '82, מספר קהלני, "היינו מוצבים ליד קריית-שמונה. עמדתי לפני שחרור וכבר היו לי תוכניות מפורטות לחיים האזרחיים, אבא שלי פתח מוסך והתחיל לעבוד ואני הייתי מתוכנן להצטרף לאותו מוסך שאפילו שם כבר היה לו: 'מוסך אבי'. פתאום מודיעים לי 'אתה צריך להתייצב אצל רב-סרן ג'קי'. נסעתי למטכ"ל לפגוש אותו. איך שאני נכנס לחדר אומר לי ג'קי את מה שאחר-כך כבר הפך למיתוס: 'תעבור לנוח', זה היה שיגעון המשמעת המפורסם של ג'קי... לימים הייתי מדבר איתו בטלפון והוא היה פתאום אומר לי: 'אתה יכול לעבור לנוח...' אבל אז לא ממש הבנתי מה הוא רוצה ממני. אני בא מהשטח, ישר מהטנקים המוצבים בעמדות הירי, לקראת פתיחה באש, כל רגע עתידה להתחיל תקרית ואני המ"מ המוביל של הגדוד... וחויץ מזה עוד חודשיים אני משתחרר... וג'קי בשלו: 'שמעתי עליך, אני יודע מי אתה, מדברים עליך טובות, אני קיבלתי אישור לבחור למשימה מיוחדת את

הקצינים הכי טובים מגייסות השריון ואתה מצטרף אלינו לנסיעה סודית ביותר'. בהתחלה הוא לא רצה אפילו לומר לאן. סיפרתי לו שאני משתחרר בעוד חודשיים. דיברתי על המוסך ועל התוכניות שלי, והוא: 'עזוב אותי ממוסכים... פה מדובר על משימה לאומית!'. וככה, תוך כדי שיחה הוא כבר אמר לי שזה לגרמניה ושאסור לספר על כך, אפילו לא להורים שלי. בשלב יותר מאוחר כבר אישרו להגיד להורים, ובאמת באתי לאבא שלי, שהקשיב, הבין ואמר: 'זו החלטה שלך'. היה לי מאוד לא נעים מאבא שלי, אבל הוא שאל אותי: 'אתה מרגיש שאתה צריך לעשות את זה? שזה בא מבפנים? אז סע'. ובאמת נתתי תשובה חיובית. התשובה הגיעה גם למי שהיה המג"ד שלי בגדוד '82, שכנראה קיבל את זה ממש קשה, ואפילו קרא לי 'בוגד', דבר שמאוד פגע בי. בסופו של דבר זה עלה לו בניזיפה מהרמטכ"ל, לאחר שג'קי שמע על כך, סיפר לטליק, וזה כבר סיפור אחר. אבל אין ספק שג'קי ידע להביא אנשים נהדרים, חבורה של קצינים שאין לה אח ורע. לצערי רבים מהם נהרגו אחר כך: שלום אנגל, אמנון גלעדי, אדם וילר – אנשים שהיו מוכנים לעשות הכל, עד קצה גבול היכולת."

חזרה ושוחזר גדוד 79

לגרמניה יצאה המשלחת דרך צרפת, כדי לטשטש את ההקשר הישראלי. שם נתנו למארחים להבין שזו משלחת אפריקאית או לחליפין טורקית. ההסוואה שלא ממש החזיקה מעמד... כל הצוות צוייד בבגדים זהים אף שהמטרה הייתה לא להתבלט. "הכל היה מאוד סודי ודיסקרטי", משחזר גלעד אבירם "את האימונים עשינו במחנה אימונים של הצבא הגרמני במונסטר,

שם עסקנו בקליטת התורה המקצועית ובאיסוף החומר. בערב היינו יושבים ומעבדים את החומר שהועבר לנו למערכי שיעור, שבאמת היו את הבסיס ושימשו אותנו אחר כך בארץ לקליטת החניכים לקורס המקצועות הראשון שנערך על המגחים. התגבשה שם בגרמניה רוח מיוחדת של חבורת אנשים ברמה ובאיכות. הייתה מסירות של כולם, רצון לקלוט כמה שאפשר, להפיק את המקסימום מהידע של הגרמנים, שהשתתפו בקרבות שריון גדולים במלחמת העולם השנייה. הרעב הזה לידיע, יחד עם האיכות של האנשים, יצרו הזדמנות בלתי רגילה להתגבשות קבוצה שבעצם, יצרה מנוע לפיתוח גדוד 79, כפי שפרץ לאחר מכן עם הרבה זרועות לרוב יחידות השריון. אני חושב, "מדגיש אבירם, "שזה האלמנט המרכזי, הדבר הכי חשוב. החברים שלי הם מאותה תקופה. החוויות הכי חזקות שלי הן גם כן מאותה תקופה. לא רק של עצם קליטת הטנקים אלא גם בניית הגדוד, ואחר כך המלחמה – מלחמת '67, עם אותם האנשים, וחלק לא קטן מהם גם ב-73, אריה קרן שהיה מח"ט באוגדה 162 כשאני הייתי קצין אג"ם של האוגדה. נתק'ה שהיה אז סמג"ד ושהיינו ביחד בגרמניה. אמנון גלעדי שנהרג, הוא היה בגדוד 46. כשמדברים על אחוות לוחמים – זהו זה. זו

ביקור ראש הממשלה לוי אשכול בגדוד. משמאל: המג"ד ג'קי אבן, ראש הממשלה לוי אשכול, הרמטכ"ל יצחק רבין, ישראל סל מפקד גייסות השריון, יוחנן מגל קי החימוש בגדוד, שלמה להט (צ'יקי) מז"ט 7

לדעת אם משהו יודע אודותינו ואם חלילה נחשפנו. אותו שלישי היה צמוד אלינו לאורך כל אותה תקופה. ואמנם, נעשה על-ידי הגרמנים כל מאמץ להיענות לבקשותינו בנושא תוכניות האימונים, שהצריכו שינוי וחריונות בלוח הזמנים המתוכנן של בית-הספר. למעשה אני הכתבתי את תוכנית האימונים של הקורס והגרמנים קיבלו את כל דרישותינו."

כשהגענו לשם, החל החורף, משחזר אבן, "מזג אוויר שלא היינו בדיק מורגלים בו, אבל מבחינתו לא היה זמן והיה צריך להספיק כמה שיותר, בלי שום ויתורים. קבענו לוח-זמנים קשה ביותר והתחלנו להתאמן, ללמוד הכל מהפרט הכי הקטן. כל הזמן יזמנו, כל הזמן דחפנו את הגרמנים. הם לא הכירו קצב כזה בכלל. למרות הקור והשלג לא נרתענו משום פעילות, אימונים בחוץ, פירוק והרכבת מזקו"ם וכל הקשור בהפעלות טכניות למיניהן. רצינו להכיר את הטנק על קרבינו ולמצות את הזמן בכל תנאי. מבחינה מקצועית רצינו לבחון את גבול היכולת של הטנק הזה בשני דברים עיקריים: ביכולת התמרון ובכוח שלו, וביכולת באש. נסענו בשלג, ביערות, הורדנו עצים וכל מיני תרגילים מהסוג הזה, והיינו מבסוטים, ראינו שזה טנק אחר. בשבילנו, באמת, זו הייתה מהפכה; זה טנק אוטומטי ברמה אחרת ולמדנו אותו בצורה בלתי רגילה. התאמנו ועבדנו מסביב לשעון. כולם

מנהיגות ואיכות אנושית גבוהה. שנים רבות אחר כך, ב-1990 פגשתי באיטליה, במסגרת אחרת לגמרי, את מי שהיה שר ההגנה הגרמני, פון האסל, שאמר לי: 'אתה לא יודע איזה רושם אתם עשיתם בזמנו בצבא הגרמני'.

לוחמים ורצינות

קושי מנטלי ליווה את האנשים כבר במפגש הראשוני עם גרמניה, עם האנשים, עם השפה: "מהארץ סטנו לצרפת", מספר אבן, "משם נסענו לגרמניה ברכבת הגרמנית ואתה שומע כל הזמן קריאות: 'אכטונג', 'אכטונג'. אתה שומע את ה'אכטונג' הזה ומקבל צמרמורת. ואנחנו מגיעים עם ה'אכטונג' ברקע, ל'מונסטר לאגר', בית הספר של השריון הנאצי, הגרמני, של גודריאן ושל רומל... התמונות שלהם היו שם, המסורת שלהם הייתה שם. המדריכים והצוות שלימדו אותנו, היו 'בוגרי' מלחמת העולם השנייה, נאצים לשעבר. זה לא היה נעים ולא היה פשוט. אבל, היחס שלהם היה יוצא דופן וזה בא לידי ביטוי בדברים הגדולים והקטנים גם יחד. כך למשל הצמידו לי, כמפקד המשלחת, שלישי בדרגת סרן. האיש, פון היימן דאל, כפי שנקרא, נהג להתייבב אצלי מידי בוקר עם מדיו המצוחצחים בדום מתוח ולחכות לפקודות. תפקידו היה לעדכן אותנו בתוכניות האימונים בבסיס. אני הטלתי עליו משימה נוספת, לאסוף עבורי את קטעי העיתונות היומית בתואנה שעלי

הייתה התגשמות וההתגלמות של יפי הטוהר ב-ט' והתואר ב-ת'. זה משהו שנמצא איתי ואני אקח את זה לתמיד. זו הייתה תקופה בלתי רגילה. עיצבו את האווירה המיוחדת הזו ג'קי אבן, ואחריו אהוד אלעד, שהיה איש מקצוע בלתי רגיל. ג'קי, מפקדנו הראשון, היה מפקד שכולנו הערצנו, גם חבר וגם בן-אדם. הוא הכניס מערכת של גינונים שלא הייתה ידועה בצה"ל. זה שירת אותנו בגרמניה ונמשך בכל תהליך בניין הגדוד. זה היה לדגם, וזו הייתה יחידה שכולנו התגאינו בה מאד מאד. להיות אז שייך לגדוד 79 - זה היה brand name - זה היה שם מותג."

ואמנם, לקראת היציאה לגרמניה, חש אבן כי השהות בגרמניה ואופן ההתנהלות שם, עתידים להשליך גם על ההמשך: "רצייתי לממש מספר מטרות, מסביר אבן, "קודם כל להשיג את הידע המקצועי הכי טוב שאפשר, באופן הכי מעמיק ורציני, שנית, להביא לגיבוש טוטאלי של הצוות, שמושגת הן על המקצוענות וההצטיינות והן על ההיבט האנושי, ולבסוף, דרך שני הדברים שציינתי, להביא לידי ביטוי בכל מה שאנו עושים - את ההיבט היהודי והישראלי, להראות לאנשי השריון הגרמני הנוודי, שאנו השיריונרים הישראלים טובים מהם. את כל זה עשינו בסדר ובמשמעת מופתית, עם גינונים וקודים מיוחדים שלנו. ראיתי בטנק מדיום שיביא לידי ביטוי יכולת מקצועית, כושר

כתבו מערכי שיעור, כל צוות היה מופקד על תחום אחר. מאחר וכל העוזרים היו בגרמנית, וכבר הייתה לנו מערכת יחסים טובה עם הקצינים שלימדו אותנו, ביקשתי רשות לצלם את החומר שלהם. אהוד אלעד, אמנון גלעדי, גלעד אבירם ואני נכנסנו בלילה לכל חדרי הלימוד, צילמנו כרזה אחר כרזה, ככה עברנו את כל בית-הספר לשריון 'מונסטר לאגר'.

חיים ארז: "היו הרבה חוויות בגרמניה, אבל קודם כל עבדנו קשה. כל אחד מאיתנו היה מופקד על חומר מסויים, שתורגם ועובד בלילות, מפני שההנחה הייתה שנגיע לארץ וכל הידע למעשה מצוי אצלנו בגודו. אנחנו, למעשה, הגוף שיועד הכל על המגחים ולכן אנחנו גם נלמד את המקצועות והצמ"פ עד קורס מט"קים, וכך כבר בגרמניה הכנו את מערכי השיעור העתידיים. זו הייתה עבודה רצינית וקשה, שבאה לאחר כל יום של אימונים ולימוד שלנו, שהיה אינטנסיבי מאוד."

מקצועיותם של אנשי המשלחת הישראלית, מחויבותם לתפקיד וגיוניהם עוררו כאמור כבוד והערכה רבה בקרב הגרמנים: "באמת נתנו שם את המקסימום, לאורך כל התקופה", מציין אבן, "אבל זכורה במיוחד הצגת התכלית הכי גדולה שלנו, שהרשימה אותם באופן מיוחד. זה היה מטווח מרשים במיוחד, זו הייתה חגיגה. אנחנו פשוט עשינו הצגת תכלית של ירי, שזה הימם את כולם. וכמו שהיינו מקצוענים בירי, ידענו ליצור את הרושם הנכון גם בדברים הקטנים שעליהם הקפדנו. בגדים, למשל, החלפנו לפחות פעמיים ביום, לחדר אוכל בכונה לא נכנסנו עם בגדי העבודה הגרמנים, שכן ללבוש את המדים הגרמנים היה בכלל קשה מאד, ולכן

כשלא התאמנו הייתה לנו התלבשות האזרחית שלנו. כשעברנו את הלובי של 'מונסטר לאגר' כולם הסתכלו עלינו, הלכנו ביד, זקופים, מאורגנים, ולמרות דרישת הסדרות, לא יכולנו שלא להפגין נוכחות, בשביל הכבוד... אי אפשר היה להתעלם מאיתנו. זה היה ממש מרשים."

עמוס כץ: "היה לי קושי מנטלי עצום ללבוש בגדי עבודה של הצבא הגרמני, עצם המחשבה שהמדריכים שלנו היו חלק מהמלחמה יצרה תחושה קשה ומעיקה, ולמרות זאת רצינו ללמוד מהם כל מה שאפשר, להפיק את המקסימום." כץ, שהיה אָמון על החומר הטכני, למד לפרטי פרטים את מערכות הטנק וה'גיר' האוטומטי, שעבור הישראלים היו דבר מהפכני, המנוע, מערכת המזקום, נושא הנהיגה. הוא היה היחיד ששלט בגרמנית, דבר שהקנה לו יתרון ואיפשר לו לסייע במלאכת התרגום בשעת הצורך. חלק רציני מהכנת מערכי השיעור הוטלה על עמוס כץ, שעם כל העבודה המקצועית הקשה והרבה שנטל על עצמו, מזכיר כי: "בכל שהותנו שם, לא שכחנו אף לא לרגע מאיפה אנו באנו. הביקור המכובד שקיימנו בברגן בלזן היה ביטוי לכך."

לא שכחנו לרגע האיפה באנו

ובאמת אחד המקרים בהם באה לידי ביטוי ההתייחסות המיוחדת של המשלחת לנושא

הגרמני, המלחמה, ההשמדה והשוואה, שכזכור זוועותיה היו אז טריות מאוד בתודעת כולם, היה סיפור ברגן בלזן. "יום אחד מופיע אצלי השלישי פון היימן דאל", מספר ג'קי אבן, "שמשוכנע שאני דובר גרמנית, על אף שאני מקפיד לשוחח עימו באנגלית בלבד, והוא מדווח לי על העיתונות מאותו היום, כמסוכס בינינו, ואז הוא אומר לי: 'יש ידיעה על עצרת זיכרון לשואה, העתידה להתקיים בעוד מספר ימים במחנה ההשמדה ברגן בלזן, הנמצא לא הרחק ממונסטר'. כששמעתי זאת הודעתי לו מייד כי יש לשנות באותו התאריך את תוכנית האימונים, שאותן אנו הכתבנו, כיוון שכל חברי המשלחת יצאו להשתתף בטקס. פון היימן נאלם בסמכותו והוא חייב להעביר את הנושא לאגנר,

טנק מגוז אם-48-א-1 מהראשונים בצה"ל

שהיה מפקד בית-הספר לשריון. ראיתי על פניו שהמשימה כבדה עליו מאוד. באותו יום, בעודנו מתאמנים בקור המקפיה בחוץ, במגרש האימונים, מופיע לפתע מפקד בית-הספר לשריון, הגנרל בכבודו ובעצמו ומבקש לשוחח אתי. קצת נבוך מעצם המעמד, ואולי גם מאופי העניין, הסביר לי הגנרל כי איננו רואה כל אפשרות שנצא לטקס, ולו מעצם העובדה שהננו מוגדרים כמשלחת סודית, מה גם שמדובר בשינוי תוכנית אימונים. אף שמדובר במפקד בית-הספר, החלטתי כי בעניין הזה לא אוכל לסגת, ביקשתי אותו כי יבדוק את העניין פעם נוספת, עקב החשיבות שאנו מייחסים לדבר. עצם הוויכוח היה בעיניו די מפתיע. לא חלפו אלא שעות אחדות ואני מקבל הודעה בהולה שעלי לטוס מיידית לקלן, להתייצב לפגישה עם הממונה על המשלחת שלנו בניציגות של משרד החוץ הישראלי בגרמניה (באותם ימים לא הייתה עדיין שגרירות ישראלית בגרמניה). ואמנם בקלן חיכה לי איש משרד החוץ, שזנף בי בעקבות הדרישה שלי לצאת עם המשלחת לטקס הזיכרון בברגן בלזן. לאור הסודיות המתבקשת הוא ביקש אותי באופן חד משמעי שלא לבצע את התוכנית שלי. ואז, מתוך שכנוע פנימי עמוק, עמדתי שם ובתוקף ואמרתי לאיש: 'לא ייתכן כי משלחת ישראלית של צה"ל, הנמצאת על אדמת גרמניה

בסמוך למחנה ההשמדה הנורא הזה, תתעלם מטקס הזיכרון ולא תפגין נוכחות במקום כזה. את עניין הסודיות נפתור מפני שבטקס ישתתפו רבים ואין הכרח שיידיעו שאנו חלק ממשלחת המתאמנת על טנק חדש דווקא. התעקשתי על העניין הזה כי בעיניי הייתה חשיבות עליונה בנוכחותנו במקום כיהודים. עמדתי על זכותנו וחובתנו להיות שם. ההתקשות הוכיחה את עצמה. ואכן, בסופו של דבר, הגיע האישור המיוחל מירושלים, הותר לנו להשתתף בטקס. ובאמת האירוע הזה זכור לי כמעמד מרגש ביותר ובעל משמעות רבה. על אף שלא עמדנו במדים ישראליים, כולנו הרגשנו כנציגי העם היהודי האומרים לכל: הננו כאן!

יסודות להחשך

במבט לאחור ברור לי כי המעמד המיוחד הזה הותר רישומו על כל אחד מאיתנו והקנה ערך מוסף לשהות שלנו בגרמניה עם השפעות גם לטווח הארוך. לאחר השתתפותנו בטקס, חזרנו לבסיס האימונים, וחשנו כי הגרמנים גילו כלפינו 'רספקט' גדול אף יותר. כאן בא לידי ביטוי העניין הערכי והיהודי."

גלעד אבירם: "האופן בו קיבלו אותנו הגרמנים היה באמת יוצא דופן", מסכם גם אבירם, "האנשים שהיו במשלחת, חלקם הגדול היה לאחר מכן בגודו 79 והחלק האחר היה בחיל החימוש או במקומות אחרים במערכת, אבל בראש ובראשונה הגרעין הזה של גדוד 79 היה, הייתי אומר, 'כור היתוך' ממנו יצאו המרכיבים שלאחר מכן בנו שדרה גדולה מאד של יחידות מגוח שממנה התפתחה לאחר מכן התורה, המנהיגות והסטנדרטים בכל התחומים לכל היחידות של השריון, מה עוד שמפקדים מאותו גדוד היו, לאחר מכן, מג"דים ומח"טים ואלופים והשפיעו, ללא ספק, על השריון בכל מובן. קשה לי היום לראות את חיל-השריון שהתפתח, לולא אותם הסטנדרטים שעוצבו אז בגודו 79; סטנדרטים של משמעת, סטנדרטים של קפדנות, סטנדרטים של עבודה וסטנדרטים של מסירות. זה היה - לא יום ולא לילה. כולם היו - כולל המשפחות וגם הנשים - כולם היו חלק מן העבודה, הייתי אומר, העבודה הקדושה הזו, כי ראינו בכך ייעוד, ייעוד של התאמת מערכת ששולחת זרועות להקמת יחידות נוספות.

בשנת 67' היו לנו, אם אינני טועה, שני גדודי מגח - גדוד 79 וגדוד 46 - שנולד גם כן מגדוד 79, ושממנו לאחר מכן נבנו חטיבות. ויותר מאוחר, גם 'המרכבה' קלטה הרבה מאד מהיסודות האלה שנבנו אז בגודו 79. ההצטיינות המקצועית, הפטריוטיות והחברות האישית, את כל היסודות האלה שנוצרו בגרמניה, הביאה החבורה לארץ וזה הפך לסמל המסחר' של גדוד 79, שאותו הקימו ובנו במחנה נתן בהתלהבות רבה, מתוך תחושת חלוציות וצינונות."

על השנתיים בהן נבנה הגדוד מאפס ועד שהיה לגדוד מקצועי ומפואר, בעל מסורת ורוח מיוחדת, שמתוכו יצאו אנשים של איכות שהשפיעו על חיל השריון כולו - בחלקה השני של הכתבה, שיתפרסם בגיליון הבא